СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том III



5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ III

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME III

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ III
ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

THE FRANCHISE BUSINESS MODEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS: OPPORTUNITIES AND LEGAL PERSPECTIVES
Prof. Dr. Emilija Gjorgjioska, PhD, Prof. Dr. Tatjana Spaseska, PhD, Prof. Dr. Aneta Risteska-Jankuloska, PhD, Prof. Dr. Dragica Odzaklieska, PhD 9

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Любомир Николов..... 19

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 27

ПРИЛАГАНЕ НА КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ ПРИ МОНИТОРИНГ НА ДЕБИТОРСКАТА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ
Проф. д-р Светослав Илийчовски..... 37

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД
Проф. д-р Теодора Димитрова, д-р Захарина Томова 47

ОЦЕНКА НА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОСНОВНИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТА НА ХРАНИТЕЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ангел Саров, Гл. ас. д-р Михаела Михайлова, гл. ас. д-р Даниела Цвяткова, гс. д-р Боряна Козарева, ас. Диляна Бояджиева 54

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ НА БАЛКАНИТЕ – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Добрин Ганчев, доц. д-р Сергей Найденов 62

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков..... 73

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ - ВОДЯТ ЛИ ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ НАГЛАСИ ДО ГОТОВНОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ?
Доц. д-р Емил Николов 78

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОНТЕКСТ
Доц. д-р Искра Пантелеева, проф. д-р Беата Сковрон-Миелник, гл. ас. д-р Себастиан Наройчик..... 88

ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ДВИГАТЕЛИ НА НОВИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА
Доц. д-р Любка Илиева, проф. д.ик.н. Марина Алексеевна Измайлова 97

ИНОВАЦИОННИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРОПЕРАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Любомира Тодорова 105

СЕМЕЙНИЯТ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ КАТО МОДЕЛ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Петранка Мидова 112

ПРИНОС НА ИКОНОМИКАТА НА СПОДЕЛЯНЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Петя Иванова..... 119

ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ДАННИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ РИТЕЙЛ СЕКТОРА: ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 127

THE ROLE OF DIGITAL ECOSYSTEMS IN ACCELERATING ENTREPRENEURIAL CAPACITY IN EMERGING ECONOMIES
Assoc. Prof., PhD Tatiana Bucos..... 137

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКА КРИЗА
Доц. д-р Тихомир Личев..... 145

СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА – ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЦЕЛИ, ОБХВАТ
Гл. ас. д-р Ваня Ганева..... 151

ДИСПРОПОРЦИИ В ДИГИТАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова, гл. ас. д-р Иван Маринов..... 158

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Гл. ас. д-р Ивайло Костов 166

THE INTRODUCTION OF THE EURO AND THE FUTURE OF RETAIL TRADE IN BULGARIA: ATTITUDES AND PROSPECTS
Head Assist. Prof. PhD, Ivan Marinov 173

СЪВРЕМЕННИ АГРОБИЗНЕС РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева..... 181

ДИГИТАЛНО ПРЕПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ: ИНОВАЦИИ, МАРКЕТИНГ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Кристина Шопова, д-р Юлия Проценко 188

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ГРИФИД ХОТЕЛИ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 196

ТЪРГОВСКИ КОМУНИКАЦИИ И ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ СЪВРЕМЕННИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФИРМИ
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 204

ДОВЕРИЕТО В СПОДЕЛЯНЕТО НА ЗНАНИЯ
Гл. ас. д-р Явор Станев 208

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА НАГЛАСИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕС
Ас. д-р Александър Личев 217

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Елена Вълчева 225

ТЪРГОВСКИТЕ ФИРМИ В СВИЩОВ В ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВОЙНИТЕ (1912-1918 Г.) – ОБЩ ПРЕГЛЕД
Преп. д-р Емилия Вачева 232

СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“ /ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА
Преп. Игнат Папазов 240

ОБОГАТЯВАНЕТО НА ДЛЪЖНОСТТА – СТРАТЕГИЯ ЗА МОТИВАЦИЯ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИ ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ
Докторант Анелия Станева 246

РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ В РАЗВИТИЕТО НА ПОДХОДА ЛИДЕР КЪМ ВОМР
Докторант Аделина Ангелова 253

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ангел Ангелов 263

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТОСТТА И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Антоанета Христова, ас. д-р Бартош Марчинковски 270

ДИСБАЛАНСИ И ПАЗАРНИ ДЕФОРМАЦИИ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Атанас Атанасов 278

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Боримил Шопов 285

КЛИМАТОЛЕЧЕНИЕТО КАТО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ФОРМА НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ: ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ И КОНЦЕПТУАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ
Докторант Ваня Стоева-Андонова..... 290

ОТ ЛИНЕЙНИЯ КЪМ КРЪГОВИЯ МОДЕЛ: КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ И СЕКТОРНИ ПРОЯВЛЕНИЯ В ТУРИЗМА
Докторант Виктория Георгиева Джамбазка..... 297

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЦЕЛЕВИ ОРИЕНТИРИ
Докторант Деница Гъркова 306

ЗАЩО ESG НЕ РАБОТИ (И КАК ДА ГО НАПРАВИМ ДА РАБОТИ): КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ESG ПРАКТИКИТЕ В МСП
Докторант Десислава Белева-Димитрова 313

МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ
Докторант Ива Пламенова Панайотова..... 324

ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Докторант Калин Борисов..... 332

ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ НПВУ И ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ
Докторант Мария Иванова Павлова-Кондрова..... 340

ЗАПЛАХИ ЗА КОРПОРАТИВНАТА СИГУРНОСТ ПРЕД ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС
Докторант Ралица Йовчева..... 349

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Теодора Попова 357

РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА В БЪЛГАРИЯ – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ
Докторант Тихомир Георгиев..... 367

РОЛЯТА НА КЕТЪРИНГ ОБСЛУЖВАНЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ АТРАКТИВНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СЪБИТИЯ
Докторант Цветелина Петрова..... 375

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕНИЧЕСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ
Докторант Цветелина Телбис 382

ИНТЕГРИРАНЕ НА КРЪГОВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА КАТО ОСНОВА ЗА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Захари Пенев..... 390

ESG PERFORMANCE AND MARKET VALUATION IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: THE MODERATING ROLE OF IDIOSYNCRATIC RISK
PhD student Yan Fu 398

R&D CAPITAL INTENSITY AND FIRM VALUE IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: EVIDENCE FROM OWNERSHIP HETEROGENEITY
PhD student Xinyue Du 412

UNMANNEDSTORES–НОВАТА КОНЦЕПЦИЯ В СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ПРАКТИКА
Студент Аница Декова 425

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ
Студент Борислава Горецова 431

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИТЕ РЕШЕНИЯ В МАЛКИЯ БИЗНЕС
Студент Даяна Пламенова Лучева 441

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ELENA DALLES AND PHILANTHROPY IN BELLE ÉPOQUE: HERITAGE, SOCIAL IMPACT AND CULTURAL LEGACY
Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 455

РЕСУРСНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИИ-БАЗИРАНИ СИСТЕМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА
Доц. д-р Александрина Александрова, гл. ас. д-р Атанаска Решеткова, гл. ас. д-р Евгени Овчинников 487

ОТВЪД РЕКА ДУНАВ: НЕВИДИМИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛЕН И КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СВИЩОВ И БУКУРЕЩ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ
Доц. д-р Александър Ганчев 495

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, студент Emanuel Proenca Gomes, студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues, студент Lara Alexandra De Paiva Tome, студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo студент Santiago Pimenta Fernandes, студент Faisal S. A. Abulhatal 502

ПАРАДОКСИТЕ НА ЕДИН ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ: РЕСТОРАНТ И БАР-ВАРИЕТЕ „ЦИГАНСКИ ТАБОР“ МЕЖДУ ЕТНИЧЕСКАТА КУЛТУРА И КОМЕРСИАЛНАТА ЕКЗОТИЗАЦИЯ
Доц. д-р Йелис Еролова, гл. ас. д-р Бехрин Шопова 509

РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА ЕТИКА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Катя Личева 517

REMARKABLE, VETERAN AND MONUMENTAL TREES AS HERITAGE: RECOGNITION AND THE GOVERNANCE OF CARE IN SELECTED EUROPEAN JURISDICTIONS
Assoc. Prof. Lucia Nováková, PhD, Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 522

ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ МОДЕЛ НА СТОПАНСКАТА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ ЗА КАЧЕСТВО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – 90 ГОДИНИ ЛИДЕРСТВО В ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА СТРАНАТА
Доц. д-р Росица Колева 540

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИНОВАЦИИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Милен Атанасов, ас. д-р Йоана Константинова..... 550

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE EDUCATION SYSTEM
Senior Instructor PhD in Economic Sciences Fuad Jabbarov Zeydulla Oglu 558

POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORKS PROTECTING INTRINSIC VALUES IN CULTURAL HERITAGE
Assistant Professor PhD Said Edaich 567

MANAGEMENT OF CULTURAL-RELIGIOUS HERITAGE: HISTORICAL, SPIRITUAL, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS OF FÁTIMA AND CZĘSTOCHOWA
Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD, Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Elżbieta Karaśq, PhD..... 576

INDUSTRY-ORIENTED CHINESE CRAFTS: AN EXPECTATIONS PERSPECTIVE
Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD 588

WOMEN DONATIONS TO SWEDISH RELIGIOUS INSTITUTIONS
PhD student Ciocoiu Elena-Adriana 599

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
Студент Димитрийка Атанасова Чакова 606

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО РЕСУРС ЗА МЕСТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ
Студент Николина Кирякова 615

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ

Доц. д-р Галина Чиприянова[1]
Студент Emanuel Proenca Gomes[2]
Студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues[3]
Студент Lara Alexandra De Paiva Tome[4]
Студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo[5]
Студент Santiago Pimenta Fernandes[6]
Студент Faisal S. A. Abulhatal[7]

Резюме: *Актуалността на настоящото изследване е продиктувана от нарастващата необходимост от отразяване на културната и природната стойност на наследството в отчетността на предприятията в подкрепа на устойчивото развитие. Обект на изследване е отчетността в условията на устойчивото развитие, а предмет – специфичните отчетни измерения на културното и природното наследство и възможностите за тяхното интегриране в нефинансовата отчетност на предприятията. Целта на изследването е да се аргументира необходимостта от разширяване на обхвата на отчетността чрез включване на културни и екологични стойности. Изследователската теза, която се защитава, е, че културното и природното наследство, макар и трудно поддаващи се на традиционно оценяване, притежават разширена стойност, която следва да бъде призната, отразена и комуникирана чрез съвременни нефинансови и интегрирани форми на отчетност, с оглед насърчаване на устойчиви бизнес практики и опазване на колективната идентичност.*

Ключови думи: *културно и природно наследство, отчетност, нефинансова отчетност, разширена стойност, устойчиво развитие*

JEL: M41

[1] g.chipriyanova@uni-svishtov.bg, Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria
[2] aluno27437@ipt.pt, Polytechnic University of Tomar, Portugal
[3] aluno27202@ipt.pt, Polytechnic University of Tomar, Portugal
[4] aluno27208@ipt.pt, Polytechnic University of Tomar, Portugal
[5] aluno27204@ipt.pt, Polytechnic University of Tomar, Portugal
[6] aluno28389@ipt.pt, Polytechnic University of Tomar, Portugal
[7] 902402086@ogr.usak.edu.tr, Uşak University, Turkiye

CULTURAL AND NATURAL HERITAGE AS A SUBJECT OF SUSTAINABILITY REPORTING

Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Student Emanuel Proenca Gomes
Student Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues
Student Lara Alexandra De Paiva Tome
Student Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo
Student Santiago Pimenta Fernandes
Student Faisal S. A. Abulhatal

Abstract: *The relevance of this study stems from the growing need to reflect the cultural and natural value of heritage in corporate reporting to support sustainable development. The object of the study is reporting under sustainable development conditions, while its subject is the specific reporting dimensions of cultural and natural heritage and the opportunities for integrating them into corporate non-financial reporting. The aim of the study is to substantiate the need to expand the scope of reporting by incorporating cultural and environmental values, while emphasising the role of accounting in the sustainable management of heritage. The research thesis is that, although cultural and natural heritage are difficult to assess using traditional valuation methods, they possess broader value that should be recognised, reflected and communicated through contemporary non-financial and integrated reporting practices, thereby promoting sustainable business practices and preserving collective identity.*

Keywords: *cultural and natural heritage, reporting, non-financial reporting, expanded value, sustainable development*

JEL: M41

1. Introduction

Amid the ongoing sustainability transition, the need to integrate environmental and cultural values into business reporting is becoming increasingly evident, particularly for enterprises whose activities directly or indirectly affect the natural and cultural heritage of a given region. Existing accounting standards and practices still rarely recognise cultural and natural heritage as accounting objects in the strict sense of the term. The Global Reporting Initiative (GRI) Standards and the European Sustainability Reporting Standards (ESRS) provide opportunities to disclose commitments, policies and performance relating to the preservation and development of eco-cultural heritage.

This creates the foundations for a new reporting perspective. Cultural and natural heritage are viewed as strategic resources for the future. For enterprises, operating in areas of significant cultural or natural value, this transformation

entails a shift from a traditional understanding of reporting towards a broader conception of responsibility. This broader approach involves the quantitative reporting of environmental impacts and active participation in preserving and transmitting cultural identity.

2. Social Capital and Cultural and Natural Heritage – A Reporting Perspective

Social capital is defined as a combination of networks, norms, trust and shared values that facilitate cooperation and social cohesion. Cultural and natural heritage are integral components of this capital. They are forming the foundation of the identity, resilience and competitiveness of local communities. From an accounting perspective, this calls for a reconsideration of the scope of reporting, moving beyond a narrow focus on financial value towards the recognition of socially and culturally significant elements. (de Villiers, La Torre, & Botes, 2022)

Nowadays, accounting faces the challenge of identifying and presenting values that are difficult to measure. They are very important to the long-term sustainability of an enterprise – cultural practices, architectural heritage, intangible traditions and natural resources. They should be recognised as factors that generate both economic and non-financial value. (Cochrane, 2006)

In this regard, the integration of intelligent systems and digital technologies into non-financial reporting offers new opportunities for the quantitative and qualitative assessment of cultural and natural value. These systems help enterprises provide a more comprehensive and transparent account of their impact on communities and the environment. In this way, accounting promotes sustainable development and the preservation of heritage for future generations. (Pesci, Vola, & Gelmini, 2023)

3. Economic Activity and Heritage – Transforming Reporting Perspectives

Contemporary reporting must adapt to economic models in which cultural and natural heritage are not only protected but also used sustainably as assets with economic value. Reporting plays a role in reflecting how enterprises use heritage and contribute to its preservation through appropriate indicators.

Practical examples, such as tourism and craft enterprises, demonstrate that integrating cultural and natural heritage into a business model gives rise to new reporting requirements. These requirements include identifying and appropriately accounting for expenditure on restoration, digitisation and participation in cultural projects, classifying it as current expenditure, investment or part of the enterprise's intangible assets, as appropriate. In addition, participation in heritage preservation may require new non-financial indicators and integrated reports.

As sustainable and socially responsible business practices become increasingly widespread, more enterprises are investing in activities related to the preservation of cultural and historical heritage, including building restoration,

archive digitisation, participation in cultural initiatives and cooperation with museums or local communities. The accounting treatment of such expenditure depends on its nature, the expected benefits and the period over which the effects are expected to arise. (Ellwood & Greenwood, 2016), (Ferri, Sidaway, & Carnegie, 2021)

Current expenditure includes costs that do not create enduring value and have a short-term effect, such as participation in one-off events (exhibitions and festivals), temporary displays or marketing materials related to cultural themes. Such expenditure is recognised in the period in which it is incurred as part of operating expenses.

Long-term intangible investment may include expenditure on the digitisation of cultural resources, such as the creation of a digital museum, a 3D archive or a cultural platform, where future economic benefits are expected to arise for the enterprise, for example through brand positioning, market expansion or revenue from cultural products. In such cases, recognition of an intangible asset may be possible in accordance with the requirements of IAS 38 Intangible Assets /NAS 38 Intangible Assets.

Investments in property, plant and equipment may include expenditure on the restoration or reconstruction of buildings of cultural value, provided that the buildings are owned by the enterprise and used in its operations. One example is a tourism enterprise that restores a historic building and converts it into a hotel or cultural centre. Such expenditure should be capitalised when it meets the recognition criteria for a non-current asset.

Documentary evidence, a clear capitalisation policy and comprehensive disclosure in non-financial reports are necessary – the activities generate social and cultural value beyond profit. This approach encourages integrated thinking.

This transformation requires accounting practice to evolve towards greater flexibility and the integration of interdisciplinary approaches that incorporate environmental, social and cultural aspects. It also calls for the development of new standards and methodologies that recognise the specific characteristics of cultural and natural heritage as assets with multifaceted value. At the same time, enterprises face the challenge of balancing economic benefits with their responsibility to preserve heritage and pass it on to future generations, thereby making non-financial reporting a means of sustainable management and strategic planning. (Aversano & Christiaens, 2026)

4. Expanded Value – Beyond Market-Based Measures

Reporting in the twenty-first century must reflect the value of assets and processes that extend beyond what can be measured in monetary terms. Cultural and natural heritage generate added value that is simultaneously environmental, social, cultural and aesthetic. This broader value should be communicated to stakeholders through new forms of reporting, such as integrated reports, expanded non-financial disclosures, impact reports and other reporting formats.

Reporting has the potential to introduce categories and practices for accounting for such value, for example by developing cultural impact measures or indicators of contributions to the sustainable use of natural resources. This requires cooperation among accountants, sustainability experts, cultural heritage specialists and information technology professionals.

Such an expanded approach to value requires reporting to move beyond descriptive presentation towards structuring information that is strategically significant for the enterprise's long-term sustainability. Cultural and natural aspects should be integrated into business logic through measurable indicators that reflect both the availability of resources and the commitment to their preservation and development. This entails the development of new accounting practices that recognise intangible benefits, such as cultural reputation, social inclusion and contributions to local identity, as components of the overall value created by the enterprise. (Keddie, L. S., 2025)

Possible categories and specific indicators of cultural and environmental impact that could be incorporated into new reporting formats as part of non-financial and integrated reporting are presented in Table 1:

Table 1. Indicators of Cultural Impact at the Enterprise Level

Category	Indicator (KPI)	Description
Participation in cultural initiatives	Percentage of the annual budget allocated to cultural activities	Share of the total budget invested by the enterprise in cultural and historical heritage projects
Digitisation of cultural content	Number of digitised cultural artefacts / initiatives	Measures activity aimed at the digital preservation of cultural heritage
Cultural access and engagement	Number of partnerships with cultural institutions or communities	Cooperation with museums, community cultural centres, craftspeople, municipalities and other stakeholders
Economic value generated by culture	Revenue from products/services with cultural value	Measures the economic impact of culture-based activities, such as themed tours
Preservation of intangible heritage	Recognised practices, patents or trademarks associated with cultural identity	Reflects engagement with local culture, for example, traditional crafts or recipes

Source: (Bronzes, Hein, Groeneveld, & Pulatov , 2025). Author's own research

Possible categories and indicators for measuring an enterprise's contribution to the sustainable use of natural resources are presented in Table 2:

Table 2. Indicators of Contribution to the Sustainable Use of Natural Resources

Category	Indicator (KPI)	Description
Energy efficiency	Energy consumption per unit of product/service	Measures the energy intensity of business operations
Sustainable materials	Percentage of renewable or certified sustainable raw materials used	Tracks materials throughout the supply chain
Carbon footprint	CO_2 emissions from the enterprise's operations	Can be reported by scope, distinguishing between direct and indirect emissions
Water resource management	Volume of water used per product / percentage of recycled water	A suitable indicator for enterprises in the manufacturing industry
Impact on ecosystems	Support for biodiversity or green spaces (measured in square metres or investment in euros)	Maintenance of parks, landscaping, green offices and other initiatives

Source: (Turner, Di Gennaro, Bartolini, & Ferrini, 2026). Author's own research

The aim is for these indicators to complement, rather than replace, financial measures by incorporating measurable values that reflect the enterprise's contribution to cultural and environmental sustainability. They may be presented in an extended non-financial report, a sustainability section or as part of an integrated report.

5. Conclusion

In conclusion, integrating cultural and natural heritage into reporting practices is a necessity for sustainable development at the enterprise level. This requires a transformation in the thinking, tools and responsibilities of the accounting profession in the digital and sustainability era.

Contemporary economic and social developments present reporting with new challenges related to identifying and presenting forms of value that cannot be expressed in monetary terms but have long-term significance for the development of enterprises and society. Cultural and natural heritage is increasingly regarded not merely as a backdrop to economic activity, but as an integral part of it, representing both a resource and a source of identity. The reporting can reflect contributions to the sustainable use and preservation of such heritage.

Expanding the scope of reporting involves the use of non-financial indicators, integrated reports and impact assessments that incorporate cultural, social and environmental dimensions. This enables enterprises to demonstrate both their economic performance and their contributions to society and the environment. Intelligent systems play an essential role in this process.

The need for adequate reporting on cultural and natural heritage highlights the importance of developing new accounting solutions based on cross-sectoral

cooperation, methodological clarity and a responsible management approach. Such efforts can help ensure that cultural value is more effectively recognised, protected and communicated, both as part of our past and as a strategic asset for a sustainable future.

References

Aversano, N., & Christiaens, J. (2026). Accounting for heritage: A structured literature review. *Public Money & Management, https://doi.org/10.1080/09540962.2026.2674923*.

Bronzes, A., Hein, L., Groeneveld, R., & Pulatov , A. (2025). A comparison of valuation methods for cultural ecosystem services in support of ecosystem accounting. *One Ecosystem, 10, https://doi.org/10.3897/oneeco.10.e108556*.

Cochrane, P. (2006). Exploring cultural capital and its importance in sustainable development. *Ecological Economics, 57(2), https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2005.04.012*, pp. 318–330.

de Villiers, C., La Torre, M., & Botes, V. (2022). Accounting and social capital: A review and reflections on future research opportunities. *Accounting & Finance, 62(4), https://doi.org/10.1111/acfi.12948*, pp. 4485–4521.

Ellwood, S., & Greenwood, M. (2016). Accounting for heritage assets: Does measuring economic value 'kill the cat'? *Critical Perspectives on Accounting, 38, https://doi.org/10.1016/j.cpa.2015.05.009*, pp. 1–13.

Ferri, P., Sidaway, S., & Carnegie, G. (2021). The paradox of accounting for cultural heritage: A longitudinal study on the financial reporting of heritage assets of major Australian public cultural institutions (1992–2019). *Accounting, Auditing & Accountability Journal, 34(4), https://doi.org/10.1108/AAAJ-01-2019-3807*, pp. 983–1012.

Keddie, L. S. (2025). How can accountants enhance (or save) natural and cultural capital valuation? Engaging academics: A collaboration with CPA Canada and the Canadian Commission for UNESCO. *Accounting Perspectives, https://doi.org/10.1111/1911-3838.12365*.

Pesci, C., Vola, P., & Gelmini, L. (2023). Flattening or addressing complexity? The future role of GRI in light of the sustainability accounting (r)evolution. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, 14(4), https://doi.org/10.1108/SAMPJ-05-2022-0287*, pp. 792–814.

Turner, R., Di Gennaro, V., Bartolini, A., & Ferrini, S. (2026). Towards a holistic approach to natural capital accounting: The CAN – Complementary Accounting Network – for marine and coastal resources. *Ecosystem Services, 79, https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2026.101864*.